

Han ska hjälpa tiggande EU-migranter

Täta kontakter med Rumänien • Bristande lokal kompetens • Korrruptionen är utbredd

Martin Valfridsson har det svåra uppdraget att finna en lösning för de EU-migranter som ofta lever som tiggare i Sverige.

Den 29 januari i år utsåg regeringen honom för en ettårsperiod till nationell samordnare för arbetet med utsatta EES-medborgare.

Uppdraget går bland annat ut på att samordna myndigheternas, kommunernas, landstingens och frivilligorganisationernas arbete med att stödja de EU-migranter som står utanför välfärdssystemen. Martin Valfridsson ska arbeta fram riktlinjer och handlingsplaner för den kommunala fattigdomsbekämpningen. Han poängterar att det är just frivilliga riktlinjer; det är inte meningen att inkräkta på det kommunala självstyret.

I uppdraget ingår även att besöka de länder varifrån de flesta EU-migranter kommer för att få en insyn i situationen för de fattiga i deras hemländer. Martin Valfridsson har redan hunnit besöka Rumänien två gånger.

– Korrruptionen i Rumänien är utbredd, men man arbetar hårt för att stävja den. Landet har dubbelt så många innevånare som Sverige och är uppdelat på cirka 3000 kommuner. Varje borgmästare har mycket små resurser till sitt förfogande för att jobba med de sociala frågorna. Fördomarna mot romer är utbredda vilket gör det svårt för gruppen att bli en del av samhället.

Martin Valfridsson poängterar att även om landet har omfattande problem så förtjänar det inte att stå ensamt i skamvrån. Även andra EU-länder bör se om sitt eget hus.

– Rumänska staten har en förståelse för problemen. Rumänien tar gärna emot hjälp och har sträckt ut handen för ett samarbete med Sverige och andra EU-länder.

Rumänien har kritiserats för att kraftigt underutnyttja de EU-medel som faktiskt finns. Under budgetperioden 2007-2013 avsatte EU motsvarande 32 miljarder kronor som kunde användas för utbildning och sociala insatser för landets fattiga. Endast 20 procent av dessa miljarder plockades ut och det först efter externa påtryckningar. Emellertid ökade uttaget till 50 procent förra året och under innevarande år är ambitionen att uttaget ska uppgå till 80 procent. Att förklara underutnyttjandet enbart med bristande politisk vilja är att förenkla bilden enligt Martin Valfridsson.

– Åtgärderna ska utföras på det lokala planet, men borgmästarna har vare sig kompetensen eller kapaciteten att ansöka om medel ur EU-fonden. Därför har borgmästarna börjat samarbeta med välgörenhetsorganisationer, som är proffs på att söka pengar. Dessutom får borgmästare numer utbildning i att söka EU-bidrag från rumänska regeringen.

Ett stort problem är den underutvecklade byråkratiska apparaten i Rumänien. Martin Valfridsson berättar om ett samarbetsprojekt mellan Norge och UNICEF där socialsekreterare, utbildningssamordnare och sjuksköterskor hjälper befolkningen att utkräva sina grundläggande rättigheter genom att folkbokföra dem.

– Många i Rumänien saknar folkbokföring. Är du inte folkbokförd finns du inte. Du har

Martin Valfridsson arbetar för att göra tiggarnas situation dragligare utan att det underminerar det nationella välfärdssystemet.

inte rätt till sjukförsäkring. Du har inte ens rätt till ditt eget hus.

Han tvekade aldrig när han blev uppringd av barn, äldre och jämställdhetsminister Åsa Regnér och erbjuden det svåra uppdraget.

– Det är ett klurigt uppdrag och ingen enkel sak att lösa. De frågor jag jobbar med berör både det offentliga och det civila samhället. Alla har en uppfattning om mitt uppdrag, men jag är inte skraj för det. Alla behöver inte tycka som jag.

Enligt Martin Valfridsson finns inga stora skiljelinjer mellan regeringen och alliansoppositionen i frågan. Det innebär inte att ämnet inte är politiskt laddat.

– Man kan yra upp mycket grumligt vatten om man inte passar sig. Jag vill inte bidra till någon politisk pajkastning. Det finns en polarisering i synen på frågan som inte är bra. Det gör uppdraget svårt.

Från vissa håll höjs röster om att kriminalisera tiggeri. Det ingår inte i Martin Valfridssons uppdrag att utreda förutsättningarna för en kriminalisering. Vare sig regeringen eller alliansoppositionen driver en sådan linje.

– Straffrätten ska inte användas för att bekämpa fattigdom. Inte heller är det aktuellt att göra det straffbart att skänka pengar till tiggare. Att kriminalisera medmänsklighet skapar bara ett hårdare samhälle utan att lösa några problem.

Själv brukar inte Martin Valfridsson skänka pengar till tiggare.

– Att skänka pengar konserverar fattigdomen och befäster ojämlikheten mellan den som skänker och den som tigger. Det är ingen långsiktig lösning. Jag skänker pengar till organisationer som kan hjälpa på ett effektivt sätt, organisationer som ger hjälp till självhjälp. Det kom

jag fram till innan jag fick uppdraget, men jag kritiserar inte den som väljer att skänka pengar.

Att det mesta tiggeriet är organiserat är inte konstigt eller kontroversiellt i sig. Man hjälps åt och fördelar pengarna inom familjen eller andra konstellationer.

– Visst får vi signaler om att individer utnyttjar andra för att tigga. Det rör sig inte om människohandel, men det är oroande och jag kommer titta närmare på om nuvarande lagstiftning täcker dessa problem.

Rätten att riva läger måste finnas kvar tycker Martin Valfridsson.

– Jag ser det som otänkbart att avskaffa rätten till avhysning. Det vore att upphäva äganderätten och lagen måste gälla lika för alla. Att avskaffa rätten till avhysning skulle i förlängningen leda till att vi återinför kåkstäder. Med detta sagt är det för tidigt att säga om regelverket är perfekt. Det är något jag tittar på.

Han är försiktig även vad gäller att utvidga EU-migranternas sociala rättigheter i Sverige.

– Det är svårt att som enskilt land skruva på den här lagstiftningen. Om vi erbjuder fri sjukvård måste vi erbjuda det till samtliga halv miljarden EU-medborgare, inte bara till en enskild utsatt grupp. Det skulle riskera hela vårt välfärdssamhälle. Det pågår på EU-nivå ett arbete i dessa frågor i kommissionen. Det är dock oklart vad det kommer att landa i.

Martin Valfridsson jobbade tidigare som statssekreterare för den moderata justitieministern Beatrice Ask. Han har inte haft några som helst problem med att som moderat gå från politiskt tillsatt tjänsteman till att jobba som opolitisk tjänsteman för en socialdemokratisk – miljöpartistisk regering.

– Det är inte mitt jobb att stå för utformningen av politiken. Genom mina dubbla roller

förstår jag både politiska och juridiska processer. Jag vet hur man gör juridik till politik och vice versa. Juridiskt kan det finnas en lagtekniskt enkel och bra lösning. Men politiskt är det kanske inte den bästa lösningen. Genom att skruva lite på det lagtekniska kan det bli lättare att få majoritet för ett förslag. Det är en insikt som jag har nytta av i mitt nuvarande uppdrag.

Yrkeskarriären tog en helt annan riktning än han hade tänkt sig som juriststudent vid Stockholms universitet. Då var det en karriär som affärsjurist som hägrade. Istället blev han omsider rådmann vid Stockholms tingsrätt efter att, till sin egen stora förvåning, ha suttit ting och trivts med det. Han har även jobbat med rättsfrågor i EU. Från början var inte ens juristbanan självklar.

– Jag valde mellan läkare och jurist eftersom jag ville jobba med människor. Det fick bli jurist eftersom min storasyster pluggade till läkare. Jag ville inte konkurrera med min syster. Det kanske låter konstigt, men hon har alltid varit den duktiga och målmedvetna av oss två. Jag är ingen karriärstjuga som har flyttat mina pjäser strategiskt. Det är slumpen som har styrt min yrkesbana.

Sommartider

Utbildningskansliet kommer att ha sommarstängt 29/6 – 14/8. Under denna period kommer det att vara jouröppet på samtliga tisdagar klockan 9-10 (telefonid) och klockan 10-11 (mottagningstid).

Utbildningskansliet öppnar igen 17/8.

Miljonbelopp till forskningsprojekt

Jack Ågren, universitetslektor i straffrätt samt Gustaf Sjöberg, docent och universitetslektor i civilrätt har erhållit anslag från Ragnar Söderbergs Stiftelse i rättsvetenskap om 1 832 006 kronor respektive 973 678 kronor.

Jack Ågren får anslag för ett projekt om social adekvans och Gustaf Sjöberg för forskning om finansiell tillsyn.

Ny avhandling

Den 11 mars disputerade Ubena John i rättsinformatik på avhandlingen "How to Regulate Information and Communications Technology? – A Jurisprudential Inquiry into Legislative and Regulatory Techniques". Avhandlingen är utgiven på Jure.

Överlever välfärden i Europeiska Unionen?

Fria rörligheten utmanar socialförsäkringsystemen • Expansiv praxis i politiskt vakuum

I takt med att allt fler människor i EU rör sig över nationsgränserna för att arbeta, studera eller leva pensionärsnivå har medlemsländernas socialförsäkringssystem utmanats i allt högre grad av EU-rätten.

Riskerar samordningen att dränera de nationella välfärdssystemen eller skjuta fördelningspolitiska ambitioner i sank? Eller kan samordningen tvärtom stärka den sociala dimensionen i EU?

I den kommande avhandlingen "Suveränitetserosion" redogör Jaan Paju, doktorand i europeisk integrationsrätt, för samordningens konsekvenser.

Att människor rör sig över statsgränserna är förstås inget nytt. Redan före inrättandet av EU:s föregångare EG uppkom frågan i vilket land migrerande arbetskraft har rätt att uppbära socialförsäkring. En mängd bilaterala avtal om socialförsäkringar slöts mellan europeiska länder efter andra världskrigets slut.

Utgångspunkten i dessa avtal var att respektive lands socialförsäkringssystem är nationellt finansierat och förvaltad och bygger på idén om nationell solidaritet. Någon harmonisering av socialförsäkringssystemen, som kunde hota respektive stats suveränitet och dess socialförsäkringssystemets särart var inte aktuell. Istället skulle systemen samordnas för att lösa problem när de uppstod snarare än att förhindra att problem skulle komma att uppstå.

Principen om socialförsäkringssystemens nationella suveränitet har varit vägledande även i överenskommelser inom EU, men den EU-rättsliga miljön har drivit socialförsäkringssystemen i en långt mer överstatlig riktning än många medlemsländer hade avsett.

Bara någon vecka innan EG:s "konstitution", Romfördraget, trädde i kraft den 1 januari 1958 hade samma fördragsländer undertecknat en multilateral samordningskonvention för socialförsäkringssystemen inom Europeiska kol- och stålgemenskapen, EKSG. Man beslöt därför att kalkera konventionen och inlemma den i EG genom EG-förordningen 3/58 som trädde i kraft den 1 januari 1959.

I en internationell konvention har de fördragslutande parterna tillsammans tolkningsföreträde vad gäller konventionens innehåll och avsikt. Genom att bli en del av EG-lagstiftningen genomgick konventionen en metamorfos: Konventionen blev ett instrument i händerna på en stark och självständig EG-domstol (EU-domstolens föregångare) som drev på integrationen och skulle komma att påverka de nationella socialförsäkringssystemens självständighet.

I sitt avhandlingsprojekt har Jaan Paju analyserat de 550 rättsfall som har prövats i EU-

domstolen sedan EG-förordningen 3/58 trädde i kraft. Sedan 1959 har förordningen uppdaterats flera gånger, den senaste i ordningen är förordning 883/2004 av den 29 april 2004. Han konstaterar att den EU-rättsliga lagstiftningen inte håller jämna steg med den explosionsartade utvecklingen av infrastrukturen som har skett i Europa sedan slutet av 1950-talet. Idag är det fullt möjligt att veckopendla mellan hem och arbete i två olika medlemsländer eller arbeta uppkopplad mot en arbetsgivare i en annan stat.

De nya rörelsemönstren och framväxten av omfattande välfärdsstater medför att EU-domstolen måste hantera svar på frågor för vilka det saknas svar i förordningen. En ren texttolkning är sålunda inte möjlig. I brist på svar i förordningen utgår därför EU-domstolen från EU:s grundläggande princip om fri rörlighet. Jaan Paju konstaterar att, när förordningen inte ger tillräcklig vägledning, tenderar medlemsländernas självständiga socialförsäkringssystem att åsidosättas när det anses begränsa den fria rörligheten.

Förordning 883/2004 syftar till att avgöra om en person som rör sig mellan två medlemsländer är berättigad till en viss socialförsäkring i något av länderna. Respektive medlemsland bestämmer dock över socialförsäkringens utformning, kvalifikationsperioder och ersättningsnivåer. Vidare utgår förordning 883/2004 ifrån principen att en yrkesverksam person är försäkrad i det land han eller hon arbetar eller bedriver näringsverksamhet. Nationellt medborgarskap har i sammanhanget ingen betydelse.

Jaan Paju

Jaan Pajus genomgång av rättsfallen visar att EU-domstolens expansiva rättspraxis har utökat både förordningens sakområde och personkrets (vilka grupper som omfattas av förordningen) under åren. Kommissionen har ofta fått rätt i EU-domstolen i tvister där ett medlemsland hävdade att en viss i landet gällande försäkringslösning inte omfattas av förordningens sakområde.

I och med tillkomsten av unionsmedborgarskapet 1993 och dess kodifiering i direktiv 2004/38 (rörlighetsdirektivet) har bosättningsland på ett paradoxalt sätt kommit att få betydelse för förordning 883/2004. Enligt rörlighetsdirektivet har en EU-medborgare som varken arbetar eller bedriver näringsverksamhet rätt att vistas i ett annat medlemsland så länge han el-

ningen som gäller från och med HT2012) med möjlighet att examineras fram till och med 30 juni 2018.

Ytterligare information finns på jurinst.su.se under "Aktuell studentinformation".

**Juridicums nyhetsbrev är gratis.
Skicka din postadress till
staffan.westerlund@juridicum.su.se
så får du nästa nyhetsbrev i din brevlåda.**

FOTO: TOMMY ALVÉN

Många socialförsäkringsförmåner är bosättningsgrundade i Sverige. I UM 2516-09, Levandowska fann Migrationsdomstolen i Göteborg att Lewandowska inte hade förverkat sin uppehållsrätt genom att erhålla bostadsbidrag och äldre försörjningsstöd från Försäkringskassan. Domen bekräftades sedermera av Migrationsöverdomstolen i UM 10307-09.

ler hon inte ligger värdlandets sociala biståndssystem till last. Men om värdlandet har bosättningsgrundade socialförsäkringsförmåner och i förordning 883/2004 pekas ut som behörig stat kan EU-medborgarens vistelserätt omvandlas till en uppehållsrätt genom rätten till bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner utan att bidra ekonomiskt till den gemensamma välfärden.

För den nordiska välfärdsmodellen utgör detta en särskild utmaning eftersom många socialförsäkringar är bosättningsbaserade och skattefinansierade. Förmånsnivån är dessutom internationellt sett relativt hög. En väg att gå är att göra om bosättningsbaserade socialförsäkringar till socialt bistånd eller arbetsbaserade förmåner för att undkomma EU-rätten. Men därmed frångår man de omfördelningspolitiska ambitionerna i välfärdssystemet, vilka har haft stor betydelse inte minst i de nordiska länderna.

Frågan är om medlemsländerna ska fortsätta acceptera en, av EU-domstolen, praxisdriven samordning av socialförsäkringsrätt som riskerar att urholka de nationella välfärdssystemen. Eller bör medlemsländerna verka för en lagstiftningsdriven samordning – att EU går i en federaliserande riktning där ansvaret och finansieringen av den sociala välfärden flyttas till överstatliga organ?

Det första alternativet är inte hållbart i längden, menar Jaan Paju. Men inte heller ett mer federalt EU är aktuellt. En sådan lösning saknar

legitimitet och när allt kommer omkring är personrörligheten så marginell att en långtgående federalisering knappast är nödvändig.

Hotet bakom hörnet är kanske inte ett race to the bottom för att rädda det nationella välfärdssystemet. De flesta medlemsstater står inför en demografisk utmaning. En alltmer åldrande befolkning ska stöttas av allt färre yrkesarbetande. Medlemsländerna kommer tvingas tävla om migrerande arbetskraft, bland annat genom attraktiva socialförsäkringar, förutspår Jaan Paju. Men för att en sådan tävling ska bli konstruktiv måste medlemsstaterna gemensamt inom EU utveckla hållbara välfärdssystem. Detta ansvar kan inte fortsatt överlåtas på EU-domstolen. Medlemsstaterna måste ta initiativet, menar Jaan Paju.

Artikeln är baserad på Jaan Pajus kapitel i Europaperspektiv 2015: Välfärdsgapet – EU:s sociala utmaning. Boken är ett samarbetsprojekt inom ramen för Nätverk för Europaforskning, en paraplyorganisation för tre forskningsnätverk inom juridik, statsvetenskap och nationalekonomi.

Jaan Paju försvarar sin avhandling fredagen den 29 maj klockan 10.00.

Juristlinjen upphör

Studenter som antagits till juristlinjen före 1 juli 2007 (programkod JJURY), kommer att kunna examineras enligt 1997 års studieordning längst till och med 30 juni 2015.

Studenter som vid detta datum inte är klara med sina studier på juristlinjen kan ansöka om överläggning till en senare studieordning på juristprogrammet.

Om ansökan beviljas antas studenten till nästkommande studieordning på juristprogrammet (det vill säga inte den nya studieord-

Ny hedersdoktor: Johan Gernandt

Stockholms universitet har utsett affärsjuristen Johan Gernandt till hedersdoktor vid Juridiska fakulteten.

Johan Gernandt är en framstående affärsjurist med stark internationell profil. Han är bland annat ordförande i styrelsen för the Stockholm Center for Commercial Law (SCCL), ordförande i Sveriges Riksbanksfullmäktige och medlem i ICC Commission on International Arbitration

Gernandt är även medlem i International Dispute Resolution Specialist Group och står

på listan över skiljemän vid ledande skiljedomsinstitut. I kraft av sin internationella ställning och sitt nätverk har han starkt bidragit till att främja den internationella profilen, forskningsverksamheten och utbildningen i kommersiell rätt och skiljedomsrätt vid Juridiska fakulteten.

Ansvärig utgivare: Staffan Westerlund, tel: 08-16 12 82 • fax: 08-15 89 35 • staffan.westerlund@juridicum.su.se

Besöksadress: Universitetsvägen 10 C, Frescati • Postadress: Stockholms universitet, Juridiska institutionen, 106 91 Stockholm
Bidrag publiceras i mån av plats.

Produktion: Staffan Westerlund

Foto och text: Staffan Westerlund om ej annat anges

Tryck: E-Print. Nyhetsbrevet Juridicum utkommer med tre nummer per termin.

Distribution: Nyhetsbrevet distribueras till över 600 företag, myndigheter och organisationer. Nyhetsbrevet kan hämtas på plan 3 och 4 i C-huset, Frescati och på Juridiska institutionens webbplats: www.jurinst.su.se

Prenumeration: Kontakta redaktören för en kostnadsfri prenumeration.

Nyhetstips: Tas tacksamt emot av ansvarig utgivare.